

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Atf için / for cited: Akçay, S., Demirhan, Ş. (2024). Mükelleflerin Vergi Ahlakı ve Vergi Bilgisinin Vergi Bilinci Üzerine Etkisi. Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey, Yıl: 6, Sayı: 14, Nisan 2024, s.29-47.

MÜKELLEFLERİN VERGİ AHLAKI VE VERGİ BİLGİSİNİN VERGİ BİLİNCİ ÜZERİNE ETKİSİ

Serkan AKÇAY¹

Şueda DEMİRHAN²

ÖZ

Vergi, kamu giderlerinin karşılamasında kullanılan temel bir finansman aracıdır. Her vatandaşın öncelikle yerine getirmesi gereken görevlerden birisidir. Devlet tarafından vergilerin eksiksiz olarak toplanabilmesi için tüm vatandaşların vergi bilincine sahip olması çok önemlidir. Vergi bilinci konusunda eğitimin önemi ve araştırılması bu çalışmanın konusudur. Çalışmada, Artvin Çoruh Üniversitesi Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulu 1. ve 2. sınıf öğrencilerine anket çalışması uygulanarak vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilinci düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket için, Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulunun seçilmesinin sebebi, bölüm sayısının çok olmasına rağmen müfredatında vergi ve muhasebe ile ilgili eğitimin yapıldığı tek bölümün Maliye Programı (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) olması ve bu bölümün anket sonucunu diğer bölümlerle kıyaslama isteğidir. Ankete katılan toplam öğrenci sayısı 89 kişidir. Anket verilerinin değerlendirme aşamasında ise, frekans analizi ve yüzdelerle dağılımlarla birlikte normallik testi, one-way anova testi ve bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, belirgin olarak Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü öğrencilerinin vergi bilinci düzeylerinin diğer bölümlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Vergi Bilgisi, Vergi Bilinci, Vergi Ahlakı

JEL Sınıflandırma Kodları: M40, M49, H2, E62.

THE EFFECT OF TAXPAYERS' TAX MORALITY AND TAX KNOWLEDGE ON TAX AWARENESS

ABSTRACT

Tax is a basic financing tool used to meet public expenses. It is one of the duties that every citizen must fulfill first. It is very important that all citizens have tax awareness so that taxes can be collected completely by the state. The importance of education and research on tax awareness is the subject of this study. In the study, it was aimed to determine the levels of tax knowledge, tax morale and tax awareness by applying a survey to the 1st and 2nd year students of Artvin Çoruh University Borçka Acarlar Vocational School. The reason why Borçka Acarlar Vocational School was chosen for the survey is that, although it has a large number of departments, the only department in its curriculum that provides tax and accounting-related training is Finance Program (Department of Finance, Banking and Insurance). The survey has been aimed to compare the results of the finance department with the results of other departments. The total number of students participating in the survey is 89 people. During the evaluation phase of the survey data, normality test, one-way anova test and independent groups t-test analysis were applied along with frequency analysis and percentage distributions. As a result of the study, it was observed that the tax awareness levels of the students of the Department of Finance, Banking and Insurance were significantly higher than the students of other departments.

Keywords: Tax Information, Tax Awareness, Tax Morality.

JEL Classification Codes: M40, M49, H2, E62

¹ 0000-0003-0646-4239, Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, serkan.akcay@artvin.edu.tr

² 0000-0003-0007-1768, Yüksek Lisans Öğrencisi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Y.L., sueda.demirhan@artvin.edu.tr

1. GİRİŞ

Genel bir tanımlama yapmakla birlikte; devletin toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamak için ürettiği kamu hizmetlerinin temel finansman aracı olarak vergiler kullanılmaktadır (Sağlam, 2013: 317). Yine devletin, giderlerini karşılayabilmek amacıyla borçlanma, emisyon, harç, bağışlar, taşınır ve taşınmaz satışı, vergiler gibi fazla miktarda gelir elde etme seçeneği vardır. Bu seçenekler içinde en fazla kullanılanı ise vergidir. Verginin akla gelen ilk seçenek olmasının sebebi ise, harcamaların finanse edilmesi için kullanılacak seçenekler arasında en makulü olmasıdır (Özcan ve Akyel, 2020: 55). Yani, vergi toplamının maliyetinin ve kolaylığının diğer seçeneklerden daha önde olması ve vergi toplamının ekonomik göstergeler üzerinde iyileştirici etkisinin de çok fazla olması vergiyi cazip kılar.

Ayrıca, devlet gelirleri içerisinde oransal olarak kayda değer bir orana sahip olan vergi gelirleri mali bir özveride bulunan vergi yükümlüsü içinde fazlasıyla önemlidir. Bu yönden vergilendirmenin yalnızca iktisadi, siyasi ve sosyal açıdan değil bizzat vergi yükümlüsü açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. (Teyyare ve Kumbaşı, 2016: 3).

Çalışmada öncelikle vergi ile ilgili kavramsal çerçeve üzerinde durulmuş, sonrasında ise araştırmanın temel konusu olan vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilinci kavramlarına değinilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise ilgili kavramlar anket yöntemi ile analiz edilmiş ve bunun için SPSS.25 paket programı kullanılmıştır.

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Vergi bilgisi, vergi bilinci ve vergi ahlakının bireyler üzerinde etkisinin literatürde farklı çalışmalara konu olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar özetle şunlardır:

Ömürbek vd. (2007) çalışmalarında, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF IV. sınıf öğrencilerine anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmaya göre, Türkiye’de potansiyel vergi mükellefi durumundaki üniversite öğrencilerine göre vergi ödemeyi belirleyen en önemli faktörler sırasıyla şunlar olmuştur. Ödenmiş olan vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi, daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi ve adil bir vergi yükü dağılımıdır.

Taytak (2010) çalışmasında, Uşak şehrinin merkez ilçesinde öğrenim gören ilköğretim 2. Kademe (6-7-8. Sınıf) öğrenciler üzerinde vergi karşısındaki düşünceleri anket yöntemiyle ölçülmüştür. Çalışma neticesinde, öğrencilerin vergi ile kamu hizmeti arasındaki bağı doğru şekilde algılayarak oluşturduğunu ve vergi bilinci konusunda öncelikli olarak birinci adımın aileler tarafından gerçekleştirildiğinin görüldüğü ifade edilmiştir.

Yeşilyurt (2015) çalışmasında, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Maliye Bölümü öğrencilerine anket yöntemi ile çalışma yapılmıştır. Çalışmada vergi bilincinin vergi ahlakı düzeyi üzerinde bulunan etkisi incelenmiştir. Çalışmada, öğrencilere yöneltilen anket sorularının hem mali hem de dini boyutu göz önünde bulundurularak ayrı iki alan olan bu bölümlerdeki öğrenci görüşleri incelenmiştir. İncelenen görüşler neticesinde, ilahiyat bölümünün katılım oranı maliye bölümü öğrencilerine nazaran daha fazla olduğu ortaya çıkartılmıştır.

Demir ve Cığerci (2016) çalışmalarında, Afyonkarahisar şehir merkezindeki ilköğretim III. ve IV. sınıf ilköğretim öğrencilerinin vergi bilinci durumları ölçülmeye çalışılmıştır. Çalışmanın neticesinde üç aşamalı ilerleyen sürecin eğitim aşamasında öğrencilere kamu spotu izletilmiş ve ardından yapılan anket sonuçlarında vergi bilincinin oluşması ve doğru algılanmasında kamu spotunun önemlilik arz eden bir pay edindiğini göstermektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik bu etkinlikleri yalnızca vergi haftalarıyla sınırlı tutmak yerine daha geniş bir zamana yaymak, toplumda olumlu düzeyde vergi bilinci oluşumuna katkı sağladığını göstermektedir.

Teyyare ve Kumbaşı (2016) çalışmalarında, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi I. ve IV. sınıf Maliye Bölümü öğrencilerine anket yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, vergi ahlakı ve vergi bilinci seviyesi tespit edilip bahsi geçen kavramların gelişimine maliye bölümünün katkısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda maliye bölümü IV. sınıf öğrencilerinin I. sınıf öğrencilerine göre vergi ahlakı ve bilinci seviyelerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmış ve maliye bölümü eğitiminin pozitif etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Yanık ve Doğan (2022) çalışmalarında, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi (RTEÜ) İİBF öğrencilerine anket, vergi algısı ve vergi bilinçlerini belirlemek gayesiyle yapılmıştır. Çalışmanın neticesinde, RTEÜ öğrencilerinin vergi bilinç ve algılarının ileri seviyede olduğu görülmekte olup, vergilere dayalı eğitimin vergi bilinç ve algısı ile ilgili önemli bir katkısının bulunabileceği düşünülmekte olduğu ifade edilmektedir.

3.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1.Vergi Tanımı ve Türleri

Vergi, ortak ihtiyaçlarla ilgili kamusal işlevleri yerine getirebilmek için gerekli olan gelirin elde edilmesi yahut devletin ekonomiye müdahale ederek herhangi bir karşılık beklemeden devlete verilen mecburi bir katkı olarak tanımlanmıştır (McGee, 2004:16). Devletlerin benimsemiş olduğu görev ve sorumlulukların geçmişten günümüze değişimle birlikte ve buna bağlı olarak yaptıkları giderlerde aynı şekilde değişerek artış göstermektedir (Polat vd., 2013: 243). Dolayısıyla devletler egemenliğini kullanarak görevlerini yerine getirebilmesi için, özellikle de kamu harcamalarını karşılaması amacıyla zorunlu, karşılıksız ve tek yanlı bir ödeme niteliği taşıyan vergileri finansman aracı olarak kullanır (İlhan, 2007: 2). Diğer bir tanıma göre vergi, kamusal hizmetlerin karşılanabilmesi amacıyla devletin, egemenlik hakkını kullanarak kanuna dayanarak, almış olduğu parasal tutarlardır (Edizdoğan vd, 2018: 114).

Tablo 1' de gösterildiği üzere, devlet ekonomisinin en önemli gelir kaynağını oluşturan vergilerin kaynaklarına göre sınıflandırıldığı ve bu sınıflandırmanın dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler olarak yapıldığı görülmektedir. Dolaysız vergilerin altında yer alan vergiler, kişilerin gelirinden ve servetinden alındığını, dolaylı vergilerin ise harcamalar üzerinden alındığına yer verilmektedir (Aydoğdu ve Sever, 2022: 262). Dolaysız vergiler, adından da anlaşıldığı üzere vergi yükümlüsü olan bireylerin gelirleri ve servetleri üzerinden alınan vergilerdir. Dolaylı vergiler ise, bireylerin harcamaları üzerinden harcama miktarına göre artıp azalan vergilerdir.

Tablo 1.Kaynaklarına Göre Vergi Türleri

Dolaysız Vergiler		Dolaylı Vergiler
Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	Servet Üzerinden Alınan Vergiler	Harcama Üzerinden Alınan Vergiler
- Gelir Vergisi- Kurumlar Vergisi	- Veraset ve İntikal Vergisi- Emlak Vergisi- Motorlu Taşıtlar Vergisi- Değerli Konut Vergisi	- Katma Değer Vergisi- Özel Tüketim Vergisi- Özel İletişim Vergisi- Şans Oyunları Vergisi- Damga Vergisi- Gümrük Vergisi- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi- Vs.

Kaynak: (Şenyüz. vd., 2015)

Vergi, gelir, servet veya harcama üzerinden alınmış olsa da, sonuç olarak mükellefiyetin gelirinden ödenir. Bundan dolayı gelir vergisi, gelirin elde edilmesiyle, servet vergisi; herhangi bir şekilde servet edinilmesiyle, harcama vergisi ise gelir ve servetin bir kısmı veya tamamının elden çıkarılması başka bir deyim ile harcanması anında alınmaktadır (Aydoğdu ve Sever, 2022: 262).

3.2.Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Kavramları

Anketin konusu olan vergi bilinci ve vergi ahlakı kavramları verginin etkin olarak toplanabilmesi için toplumdaki bireylerde üst düzeyde olması gereken kavramlardır. Vergi bilinci ve vergi ahlakı kavramları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

3.2.1.Vergi Bilinci

Vergi bilinci verginin farkında olmaktır (Dornstein, 1987). Kamusal mal ve hizmetlerin karşılanması için toplumun ayırımına varan toplumların vergi ödevini yerine getirmesindeki arzu ve isteklilik seviyesine vergi bilinci denir. Bu isteklilik seviyesi ne kadar yüksek seviyede olursa vergilemede etkinlik de o seviyede yüksek ve etkin olur (Teyyare ve Kumbaşı, 2016: 4; Yıldız ve Bakır, 2019: 295).

Günümüzde ülkemizin modern vergi yaklaşımıyla aynı doğrultuda olmasıyla birlikte bildirim dayalı vergileme söz konusudur. Söz konusu bu vergileme, vergiyle ilgili temel yükümlülüklerin şahsen vergi yükümlüsü olarak ifa edilmesi manasına gelmektedir (Ömürbek vd., 2007: 103-104).

Bildirim yönteminin dayanak unsuru, yükümlünün vergi karşısındaki durumunun yine en iyi kendisinin belirleyeceği olacaktır. Ancak bildirim yönteminin başarısı için büyük ölçüde yükümlünün vergi bilincine ve aynı zamanda idarenin yükümlülerine ait bildirimlerinin doğruluğunu araştırmasındaki başarısına bağlıdır (Buyrukoğlu ve Erasa, 2012: 121).

Söz konusu vergi bilincinin yüksek olduğu toplumlarda, kişilerin veya kurumların ödemiş oldukları vergilerin kendilerine nasıl ve ne şekilde döneceğini ve ödemiş oldukları vergilerin devlet tarafından nasıl kullanıldığını bilirler. Bunun sonucunda ise kendi üstlerine düşen vergiyle alakalı yükümlülüklerini kendilerinden umulduğu şekilde, içlerinden gelerek ve isteyerek ifa ederler (Organ ve Yegen, 2013: 243).

3.2.2.Vergi Ahlakı

Bilindiği üzere, insan sadece bir şahıs değil, her daim toplumun içerisinde bulunan ve bulunduğu toplumla ilişki ve iletişim içerisinde olan sosyal bir kişiliktir. Ahlak ise, bireyler arasındaki ilişkilerin gelişimini ve yürütülmesini sağlayan bir sistemdir (Tosuner ve Demir, 2009: 2).

Vergi ahlakı konusunda yapılan çalışmalarda birden çok tanım yapılmasına rağmen hali hazırda kesin bir tanım bulunamamaktadır. Fakat, genel olarak bir tanımlama yapılacak olunursa, kişilerin vergi ödemesi konusunda takındığı davranış ve duygu üsluplarının seviyesidir (Teyyare ve Kumbaşı, 2016: 5). Vergi ahlakı konusundaki ilk çalışmaların yükümlülerin vergiyle ilgili tutum ve tutumlarını inceleyen ilk bilim insanı olan Alman Maliyeci Günter Schmolders'tir. Schmolders'inde olduğu bu çalışma Köln Vergi Psikolojisi Okulu tarafından yapılan 1960-1970'li yıllarda yapılmıştır (Torgler, 2003: 5). Ayrıca vergi karşısında mükellefin gösterdiği hâl ve hareket tamamen birey odaklı bir seçime bağlı değildir. Yükümlülerin vergi bakımından ahlakı seviyesini belirleyen birden çok kültürel ve sosyal kriter bulunmaktadır. Bu faktörlerin başında devlete ve kamu kurumlarına duyulan vatandaşlık bilinci ile güven duygusu gelmektedir. Vergi ahlakı bu yönüyle iktisadi olmasının yanı sıra sosyal bir kural olarak kabul edilmelidir (Cullis ve Lewis,1997: 311).

Bir toplumun vergi ahlakı ekonomik yapı, demografik faktörler ve vergi kültürü gibi değişkenlerden etkilenir. Denetlenmenin ve ceza miktarının çok olduğu bir toplumda vergi ahlakının düşük olması, vergilemeden istenildiği şekilde verim sağlanamadığı sonucuna varılır (Ayas ve Saruç, 2015: 178) Dolayısıyla bireylerin vergi ahlakı ve vergi bilinci düzeyleri vergilemenin yapılması açısından önem arz etmektedir.

4.ARAŞTIRMA

Çalışmada, amaç, yöntem, metodoloji ve bulgulara aşağıda yer verilmiştir. Çalışma, anket yöntemi yapılarak tamamlanmıştır.

4.1.Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı, vergi yükümlüsü olan yükseköğretim öğrencilerinin vergi bilgisi ve vergi ahlakının vergi bilinci üzerindeki etkilerinin irdelenmesidir.

Araştırma verilerinin toplanması için anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formunun hazırlanması sırasında Teyyare ve Kumbaşı (2016) çalışmasında yer alan anket formundan yararlanılmıştır. Anket metodu olarak ise

çevrimiçi ve yüz yüze olacak şekilde uygulanacak kitle için basit tesadüfi örneklem tekniği belirlenmiştir. Örneklem boyutu olarak Artvin Çoruh Üniversitesi Borçka Acarlar MYO 2022-23 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar döneminde aktif okuyan öğrencilere uygulanmıştır ve anketin uygulanabilmesi için Artvin Çoruh Üniversitesi'nden gerekli etik izinler alınmıştır. Ancak 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli deprem nedeniyle YÖK kararı doğrultusunda bahar dönemi çevrimiçi olarak devam etmesi çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırma kapsamında, 2023 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulu bölümlerindeki I. ve II. sınıf seviyelerinde eğitim alan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu kapsamda adı geçen bölümler ve sınıftaki öğrencilere toplamda 89 adet anket yapılmıştır. Uygulanan anketlerin 5 adeti analizden çıkarılmıştır. Analizden çıkarılmasının nedeni ise 3 adet anketin demografik bilgiler kısmında yer alan kayıp gözlem bulunması ve bu gözlemlerin doldurulma aşamasında analizde doğru sonuçlar alınamayacağı görüşü ve 2 adet anketin ise gelirlerin uç değer oluşturmasından kaynaklıdır. Bu örneklemin tercih edilmesinin sebebi meslek yüksekokulu bünyesinde vergi ve muhasebe alanında ders alan ve alacak olan öğrenciler ile bu eğitimi almayan diğer bölümlerdeki öğrencilerin ne düzeyde vergi bilincine sahip olduklarının tespitine imkân sağlanmasıdır. Ayrıca yapılan çalışma ile demografik özelliklerine göre de vergi bilincine sahip olup olmadıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada veri toplama için kullanılan anket formu 5'li likert ölçeğe göre hazırlanmıştır. Ölçekte, Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum şeklindeki yanıt düzeylerinde 30 adet öneri bulunmaktadır. Söz konusu önerilerde öğrencilerin vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilinci konularındaki algılamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, ankete katılanların kişisel bilgilerini ölçmeye dayalı öneriler de bulunmaktadır. Yapılan çalışma kapsamında öncelikle kayıp gözlem bulunan sorulara gözlem ataması yapılmıştır ve sonrasında soruların güvenilirliğine yönelik güvenilirlik analizi yapılmıştır. Sonucun olumlu çıkmasıyla diğer analizler yapılmıştır. Anket verilerinin değerlendirme aşamasında ise kullanılan frekans analizi ve yüzdelik dağılımlarla birlikte normallik testi, basıklık-çarpıklık değerleri sonucu one-way anova testi ve bağımsız gruplar t-testi analizi uygulanmıştır.

Veri analizine geçmeden önce, Tablo 2' de gösterildiği gibi kayıp gözlem bulunan 3 öneride medyan yöntemiyle kayıp gözlem aktarması yapılmıştır. EM (Estimated statistic) tablosunda yer alan sig: ,676 çıktığından ve anlamlılık düzeyinde HO: 0,05 üzerinde olduğundan kabul edilir. Tablo 2'deki veriler doğrultusunda kayıp gözlem ataması yapılmıştır.

Tablo 2, EM (Estimated statistic) Kayıp Gözlem Tablosu

	F	Ortalama	Standart sapma	Missing		No. of Extremes ^a	
				Count	Percent	Low	High
Ö.1	82	2,96	1,271	2	2,4	0	0
Ö.22	83	3,82	1,149	1	1,2	0	0
Ö.25	83	3,48	1,151	1	1,2	7	0

Little's MCAR test: Chi-Square = 4,004, DF = 6, Sig. = ,676

(Ö: Öneri)

4.3. Bulguların Değerlendirilmesi ve Yorumlanması

Yapılan çalışmanın istatistiksel analizlerine geçmeden önce ankette 30 sıralı (Ordinal) ölçekteki değişkenler kullanılarak ve bulunan önerilerin içsel tutarlılığını belirlemek için Cronbach Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda Alpha 0,00 ile 0,40 aralığındaysa ölçek güvenilir değil, 0,40 ile 0,60 aralığındaysa ölçeğin güvenilirliği az, 0,60 ile 0,80 aralığındaysa ölçeğin güvenilirliği fazla ve 0,80 ve 1,00 aralığında ise ölçeğin güvenilirliği çok fazla olarak nitelendirilmektedir (Kalaycı, 2010). Çalışmada yapılan analiz sonucu Tablo 3'teki verilere göre Cronbach Alpha Katsayısı 0,883 olarak hesaplanmış olup sosyal bilimler olarak ve literatüre göre güvenilirlik aralığı olarak $1,00 > 0,883 > 0,80$ olması nedeniyle yüksek derecede güvenilirliğe sahiptir.

Tablo 3.Güvenirlilik Analizi ve Ögeler Arası Korelasyon Matrisi

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,883	0,889	30

Katılımcıların kişisel bilgileriyle alakalı dağılım Tablo 4'te sunulmuştur. Katılımcıların kişisel değişkenleriyle alakalı dağılımlar cinsiyet, medeni durum, gelir durumu, sınıflara ve bölümlere göre dağılımı, yaş ve hangi tür vergi verme durumlarına göre dağılımlarının frekans ve yüzdeliklerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 4.Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

TÜR	Kişisel Bilgiler	F	%
Cinsiyet	Kadın	59	70,2
	Erkek	25	29,8
Medeni Durum	Bekâr	66	78,6
	Evli	14	16,7
	Diğer	4	4,8
Öğrenim Düzeyi	1.Sınıf	37	44,0
	2.Sınıf	47	56,0
Bölgelere Göre Dağılım	Elektrik Enerji Bölümü	11	13,1
	Elektronik ve Otomasyon Bölümü	5	6,0
	Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü	13	15,5
	Maliye Programı(Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü)	9	10,7
	İnşaat Bölümü	20	23,8
	Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü	8	9,5
Yaş	Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü	18	21,4
	18-31 arası	70	83,3
	31-44 arası	12	14,3
Gelir Durumu (Aylık/TL)	44- üzeri	2	2,4
	0-10000	70	83,3
	10000-20000	13	15,5
Gelir Vergisi	20000 ve üzeri	1	1,2
	Evet	45	53,6
Kurumlar Vergisi	Hayır	39	46,4
	Evet	8	9,5
Emlak Vergisi	Hayır	76	90,5
	Evet	18	21,4
Motorlu Taşıtlar Vergisi	Hayır	66	78,6
	Evet	27	32,1
Özel Tüketim Vergisi	Hayır	57	67,9
	Evet	33	39,3
Katma Değer Vergisi	Hayır	51	60,7
	Evet	37	44,0
TOPLAM	Hayır	47	56,0
		84	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmanın kapsamında bulunan kişilerin %70,2'si kadın iken %29,8'nin erkek, %78,6'sı bekar, %16,7'si evli, %4,8'i ise diğer, %44,0 1. sınıf ve %56,0'ı 2. sınıftır. Bölümlere göre dağılım incelendiğinde

ise %13,1'i Elektrik Enerji Bölümünü, %6,0'sı Elektronik ve Otomasyon Bölümünü, %15,5'i Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, %10,7'si Maliye Programı(Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) %23,8'i İnşaat Bölümü, %9,5'i Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümünü ve %21,4'ü Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü öğrencilerin katılımı ile oluştuğu gözlenmektedir. Katılımcıların yaş aralığına göre incelendiğinde 18-31 yaş aralığında %83,3 ile aynı zamanda en çok katılımcının yer aldığı, 31-44 yaş arasında %14,3'ü, 44 ve üzeri yaş aralığında ise %2,4'ünden oluşmaktadır. Gelir seviyesi açısından bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun yer aldığı 0-10000 TL arasında gelire sahip kişi yüzdesi %83,3'ünü, 10000-20000 TL arasında %15,5'nin ve 1 kişinin de 20000 TL ve üzeri alanda en az aralıkta yer alan %1,2'lik dilimde yer almaktadır.

Katılımcılara ait bilgiler doğrultusunda, Tablo 4'te hangi tür vergi verdiklerine dair bilgilere bakılacak olursa; gelir vergisi verme durumuna göre %53,6'lık kısmı gelir vergisi verdiğini işaretlerken, %46,4'lük kısmı ise gelir vergisi vermediğini işaretlemiştir. Kurumlar vergisini ise %9,5'i verdiğini işaretlerken, %90,5' i vergi vermediği "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcılara yüzdesel olarak bakıldığında, en çok gelir vergisi seçeneğinde "Evet" seçeneğini işaretleyerek katılım sağladıkları görülmekte, diğer yandan en az katılımı ise kurumlar vergisine sağladıkları görülmektedir.

4.3.1.Vergi ile İlgili Önerilere Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Öğrencilere vergi ile ilgili bilgilerini belirlemek amacıyla 5'li likert ölçeği kullanımıyla toplam 7 öneride bulunmuş ve bu önerilere katılım düzeyleri sorulmuştur.

Tablo 5'te, öğrencilerin vergi ile ilgili önerilere katılım düzeyleri görülmektedir. En düşük katılma düzeyi "Kesinlikle Katılmıyorum (1)", ortalama katılım düzeyi "Kararsızım (3)" ve en yüksek katılma düzeyi "Kesinlikle Katılıyorum (5)" seçenekleridir. Öğrencilerin verdiği yanıtlara göre; ortalaması üçten yüksek önerilerin kabul gördüğü, ortalaması üçten düşük önerilerin ise kabul görmediği kabul edilmiştir. Tablo 5'teki verilere göre, ortalaması üçten küçük olan tek madde 2,98 ortalama ile "Ö.1-Vergi karşılıksız olarak alınmaktadır" maddesi olduğundan öğrenciler olumlu katılım göstermemiştir. Diğer 6 maddeye verilen yanıtların ortalaması üçten büyük olduğundan ve en yüksek katılımın sağlandığı 4,38 ortalama ile "Ö.4-Devlet topladığı vergi karşılığında hizmet vermek zorundadır" maddesi katılımcıların olumlu katılım gösterdiği sonucuna varılmaktadır.

Tablo 5. Vergi Bilgisi ile İlgili Öneriler (Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapmaları)

Öneriler		1	2	3	4	5	Ort.	S. S
Ö.1	n	9	26	20	15	14	2,98	1,258
	%	10,7	31,0	23,8	17,9	16,7		
Ö.2	n	5	15	26	25	13	3,31	1,119
	%	6,0	17,9	31,0	29,8	15,5		
Ö.3	n	6	18	20	20	20	3,36	1,258
	%	7,1	21,4	23,8	23,8	23,8		
Ö.4	n	4	2	3	24	51	4,38	1,017
	%	4,8	2,4	3,6	28,6	60,7		
Ö.5	n	5	18	12	32	17	3,45	1,206
	%	6,0	21,4	14,3	38,1	20,2		
Ö.6	n	5	10	21	36	12	3,48	1,070
	%	6,0	11,9	25,5	42,9	14,3		
Ö.7	n	6	6	5	37	30	3,94	1,165
	%	7,1	7,1	6,0	44,0	35,7		

Not: n: 84, Ort.: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, Ö: Öneri

Kesinlikle Katılmıyorum(1), Katılmıyorum(2), Kararsızım(3), Katılıyorum(4), Kesinlikle Katılıyorum(5).

4.3.2. Vergi Ahlakı ile İlgili Önerilere Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Öğrencilere vergi ahlakı düzeylerini tespit etmek amacıyla 5'li likert ölçeği kullanılarak toplam 11 öneride bulunulmuş ve bu önerilere katılım düzeyleri sorulmuştur.

Tablo 6'da, öğrencilerin vergi ile ilgili önerilere katılım düzeyleri görülmektedir. Tablo 6'teki verilere göre, ortalaması üçten küçük olan 10-12-13 maddeler iken, ortalaması üçten büyük olan 8-9-11-14-15-16-17-18 önerileri katılımcılar tarafından kabul görmüştür. En yüksek katılın 3,65 ortalama ile "Ö.16-Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi yükünü artırır" ifadesi iken, en düşük ortalama ile "Ö.10-Ufak tefek vergi kaçakçılığı girişimleri makul karşılanmalıdır" ve "Ö.13-Eğer fırsatım olsaydı vergi kaçırırdım" ifadeleri 1,99 ortalama ile katılımcılar olumlu katılım göstermemektedir.

Tablo 6. Vergi Ahlakı ile İlgili Öneriler (Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapmaları)

Öneriler		1	2	3	4	5	Ort.	S. S
Ö.8	n	6	14	9	34	21	3,60	1,233
	%	7,1	16,7	10,7	40,5	25,0		
Ö.9	n	7	14	11	36	16	3,48	1,217
	%	8,3	16,7	13,1	42,9	19,0		
Ö.10	n	42	20	10	5	7	1,99	1,275
	%	50,0	23,8	11,9	6,0	8,3		
Ö.11	n	15	4	8	31	26	3,58	1,433
	%	47,9	4,8	9,5	36,9	31,0		
Ö.12	n	21	19	12	16	16	2,85	1,477
	%	25,0	22,6	14,3	19,0	19,0		
Ö.13	n	41	22	7	9	5	1,99	1,247
	%	48,8	26,7	8,3	10,7	6,0		
Ö.14.	n	13	7	15	31	18	3,40	1,336
	%	15,5	8,3	17,9	36,9	21,4		
Ö.15	n	7	12	25	23	17	3,37	1,200
	%	8,3	14,3	29,8	27,4	20,2		
Ö.16	n	6	7	18	32	21	3,65	1,156
	%	7,1	8,3	21,4	38,1	25,0		
Ö.17	n	5	10	21	29	19	3,56	1,144
	%	6,0	11,9	25,0	34,5	22,6		
Ö.18	n	3	9	28	30	14	3,51	1,012
	%	3,6	10,7	33,3	35,7	16,7		

Not: n: 84, Ort.: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, Ö: Öneri

Kesinlikle Katılmıyorum(1), Katılmıyorum(2), Kararsızım(3), Katılıyorum(4), Kesinlikle Katılıyorum(5).

4.3.3. Vergi Bilinci ile İlgili Önerilere Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Öğrencilere vergi bilinci düzeylerini tespit etmek amacıyla 5'li likert ölçeği kullanılarak toplam 12 öneride bulunulmuş ve bu önerilere katılım düzeyleri sorulmuştur

Tablo 7'de yer alan verilere göre, ortalaması üçten küçük olan tek madde, 2,98 ortalama ile "Ö.23-Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça vergi kaçırma isteği de azalır" maddesi olduğundan, bu maddeye öğrenciler olumlu katılım göstermemişlerdir. Diğer 11 maddeye verilen yanıtların ortalaması ise üçten büyüktür. En yüksek katılımın sağlandığı madde ise, 4,15 ortalama ile "Ö.27-Ödenen vergilerin nereye harcandığının vatandaşa açıklanması vergi bilincini artırır" maddesidir. Bu madde de, anket katılımcılarının en olumlu katılım gösterdiği maddedir.

Tablo 7. Vergi Bilinci ile İlgili Öneriler (Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapmaları)

Öneriler		1	2	3	4	5	Ort.	S. S
Ö.19	n	6	8	18	36	16	3,57	1,122
	%	7,1	9,5	21,4	42,9	19,0		
Ö.20	n	9	14	21	27	13	3,25	1,121
	%	10,7	16,7	25,0	32,1	15,5		
Ö.21	N	9	12	23	26	14	3,29	1,218
	%	10,7	14,3	27,4	31,0	16,7		
Ö.22	N	3	10	15	26	30	3,82	1,145
	%	3,6	11,9	17,9	31,0	35,7		
Ö.23	N	14	18	20	20	12	2,98	1,308
	%	16,7	21,4	23,8	23,8	14,3		
Ö.24	N	9	19	19	25	12	3,14	1,233
	%	10,7	22,6	22,6	29,8	14,3		
Ö.25	N	7	9	21	32	15	3,46	1,156
	%	8,3	10,7	25,0	38,1	17,9		
Ö.26	N	15	5	24	27	13	3,21	1,299
	%	17,9	6,0	28,6	32,1	15,5		
Ö.27	N	3	2	13	27	39	4,15	1,012
	%	3,6	2,4	15,5	32,1	46,4		
Ö.28	N	3	5	11	33	32	4,02	1,041
	%	3,6	6,0	13,1	39,3	38,1		
Ö.29	N	3	9	19	34	19	3,68	1,055
	%	3,6	10,7	22,6	40,5	22,6		
Ö.30	N	9	9	24	27	15	3,36	1,209
	%	10,7	10,7	28,6	32,1	17,9		

Not: n: 84, Ort.: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, Ö: Öneri

Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum(2), Kararsızım(3), Katılıyorum(4), Kesinlikle Katılıyorum(5).

Vergi ile ilgili yapılan literatür taramasında, özellikle vergi bilinci ve vergi ahlakı alanında birçok çalışmanın olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada, anket uygulanan öğrencilerin algısı ölçülecek olup, bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan hipotezler test edilecektir.

Aşağıda belirtilen bu hipotezlerin reddedilmesi sonucunda sıfır hipotezi kabul edilmektedir. Sıfır hipotezi genel olarak Ho olarak gösterilmekte olup test edilecek parametrik değeri ifade etmektedir. Sıfır hipotezi, aynı zamanda kuramda açıklanan parametrik değerle gerçekleşen değer arasında “fark yoktur” ilkesine dayanak oluşturmaktadır (Kalaycı, 2010)

Hipotezler

H1: Vergi bilgisi vergi ahlakı ve vergi bilincinin cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır.

H2: Vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilincinin bölümlere göre dağılımına göre anlamlı farklılık vardır.

Normallik testi uygulandığında sig. Değerlerinin yer aldığı Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.Normallik Testi

Normallik Testi						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Vergi Bilgisi	0,086	84	0,178	0,973	84	0,073
Vergi Ahlakı	0,073	84	,200*	0,991	84	0,837
Vergi Bilinci	0,108	84	0,017	0,952	84	0,003

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

Tablo 8’de verilen değerler doğrultusunda yer alan vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilinci faktörlerinden örneklem büyüklüğü dikkate alındığında 50 kişiden fazla olması nedeniyle Kolmogorov-Smirnov un sig. değerlerine bakılması gerekmektedir. Yapılan test sonucunda sadece vergi bilincinin 0,017 sig. değeri ile normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra daha kabul gören yaklaşımlardan biri olan normallik dağılımı için basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılması gerekmektedir. Bakılan değerler +1.5 -1.5 için aralığında olması normal dağılıma sahip olduğunu gösterir niteliktedir (Tabachnick and Fidell, 2013).

Tablo 9’da yer alan vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilincinin Basıklık(Kurtosis)- Çarpıklık (Skewness) değerleri yer almaktadır.

Tablo 9.Basıklık- Çarpıklık Normal Dağılım Tablosu

	Vergi Bilgisi		Vergi Ahlakı		Vergi Bilinci	
	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Mean	3,5561	0,07404	3,1797	0,06391	3,4955	0,08254
95% Confidence Interval for Mean	3,4089		3,0525		3,3314	
	3,7034		3,3068		3,6597	
5% Trimmed Mean	3,5650		3,1799		3,5308	
Median	3,4286		3,1818		3,5417	
Variance	0,460		0,343		0,572	
Std. Deviation	0,67854		0,58576		0,75650	
Minimum	1,57		1,73		1,00	
Maximum	5,00		4,64		5,00	
Range	3,43		2,91		4,00	
Interquartile Range	0,86		0,82		1,08	
Skewness	-0,098	0,263	-0,056	0,263	-0,836	0,263
Kurtosis	0,467	0,520	-0,175	0,520	1,460	0,520

Tablo 9’da görüldüğü üzere; basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5- +1,5 aralığında olduğundan normal dağılımlıdır ve bununla birlikte hipotezleri test etmek için one-way anova testi, bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır.

4.3.4.T-Testi Analizleri

Faktörlerin cinsiyet değişkenine göre grup istatistikleri Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10.Cinsiyet Değişkenin İstatistiksel Dağılımı

Group Statistics					
Cinsiyet		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Vergi Bilgisi	Kadın	59	3,6465	0,60237	0,07842
	Erkek	25	3,3429	0,80496	0,16099
Vergi Ahlakı	Kadın	59	3,1741	0,59858	0,07793
	Erkek	25	3,1927	0,56610	0,11322
Vergi Bilinci	Kadın	59	3,4852	0,79978	0,10412
	Erkek	25	3,5200	0,65761	0,13152

H1: Vergi bilgisi vergi ahlakı ve vergi bilincinin cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır.

H0: Vergi bilgisi vergi ahlakı ve vergi bilincinin cinsiyete göre anlamlı farklılık yoktur.

Tablo 11.Cinsiyete Göre Bağımsız T- Testi Analizi

Bağımsız T- Testi						
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)
Vergi Bilgisi	Equal variances assumed	1,227	0,271	1,905	82	0,060
	Equal variances not assumed			1,696	35,904	0,099
Vergi Ahlakı	Equal variances assumed	0,044	0,834	-0,132	82	0,895
	Equal variances not assumed			-0,135	47,697	0,893
Vergi Bilinci	Equal variances assumed	0,289	0,592	-0,192	82	0,848
	Equal variances not assumed			-0,208	54,631	0,836

H1 hipotezi test edilebilmesi için Tablo 11'de yer alan bağımsız T-Testi analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda vergi bilinci, vergi ahlakı ve vergi bilgisi puanlarına bakıldığında sig.(p) > 0,05 olması nedeniyle varyanslar eşittir.

Varyansların her iki grupta da eşit olması nedeniyle tabloda birinci satırlar dikkate alınarak sig. (2 tailed) değeri ayrı ayrı bakılarak vergi bilgisi için 0,060>0,05, vergi ahlakı 0,895> 0,05 ve vergi bilinci 0,848> 0,05 için ise büyük olduğundan kadın ve erkek katılımcıların vergi bilgisi, ahlakı ve bilinci arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Kadın ve erkek katılımcıların vergi ahlakı, vergi bilgisi ve vergi bilinci puanlarına bakıldığında istatistiksel olarak bir anlamlılık olmadığı görülmektedir.

4.3.5.Anova Test Analizi

Bu analizde tek yönlü anova test analizine başvurarak H2 hipotezinin anlamlılık düzeyine bakılmaktadır.

H2: Vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilincinin bölümlere göre dağılımına göre anlamlı farklılık vardır.

Tablo 12.Varyansların Homojenliği

Varyansların Homojenlik Testi					
		Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Vergi Bilinci	Based on Mean	0,497	6	77	0,809
	Based on Median	0,522	6	77	0,790
	Based on Median and with adjusted df	0,522	6	64,210	0,790
	Based on trimmed mean	0,488	6	77	0,815
Vergi Ahlakı	Based on Mean	1,927	6	77	0,087
	Based on Median	1,922	6	77	0,088
	Based on Median and with adjusted df	1,922	6	59,978	0,092
	Based on trimmed mean	1,919	6	77	0,088
Vergi Bilgisi	Based on Mean	1,823	6	77	0,105
	Based on Median	1,329	6	77	0,255
	Based on Median and with adjusted df	1,329	6	58,585	0,259
	Based on trimmed mean	1,807	6	77	0,109

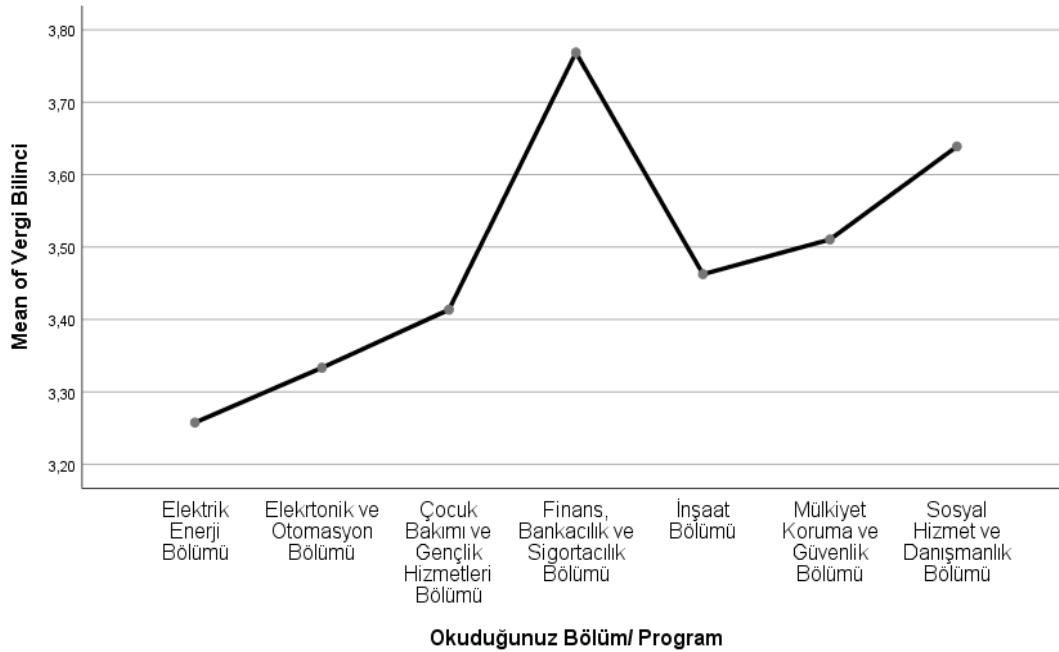
Tablo 12’de aritmetik ortalamaya göre sig. değerlerine bakıldığında $p>0,05$ olması sonucunda varyanslar homojen dağılmaktadır. Varyansların homojen dağılması sonucunda ise Tablo 13 de yer alan Anova testine bakılmaktadır.

Tablo 13. Vergi Bilgisi, Vergi Ahlakı ve Vergi Bilincinin Bölümlere Göre Dağılımına Göre Tek Yönlü Anova Test Analizi

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Vergi Bilinci	Between Groups	1,906	6	0,318	0,537	0,779
	Within Groups	45,594	77	0,592		
	Total	47,500	83			
Vergi Ahlakı	Between Groups	3,977	6	0,663	2,083	0,065
	Within Groups	24,502	77	0,318		
	Total	28,479	83			
Vergi Bilgisi	Between Groups	4,588	6	0,765	1,751	0,121
	Within Groups	33,627	77	0,437		
	Total	38,215	83			

Yapılan analiz sonucunda sig değerleri $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak Grafik 1: Anova testine göre ortalama grafiklerini incelediğimiz şu yorumlarda bulunmaktadır.

Grafik 1. Vergi Bilincinin Katılımcıların Okuduğu Bölümlere Göre Dağılımı

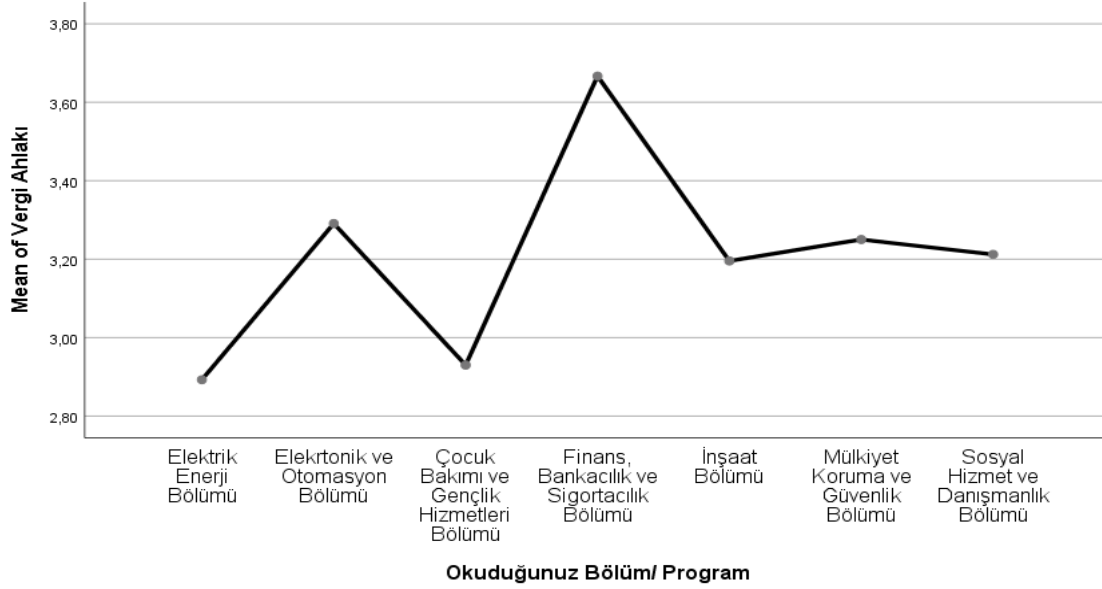

Grafik 1’de görüldüğü üzere vergi bilinci puanlarının en yüksek ortalamaya sahip olduğu bölüm 3,78 ortalama ile Maliye Programı (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) olduğu görülmektedir.

Diğer bölümlere kıyasla daha yüksek bir vergi bilincine sahip olduğu söylenebilir.

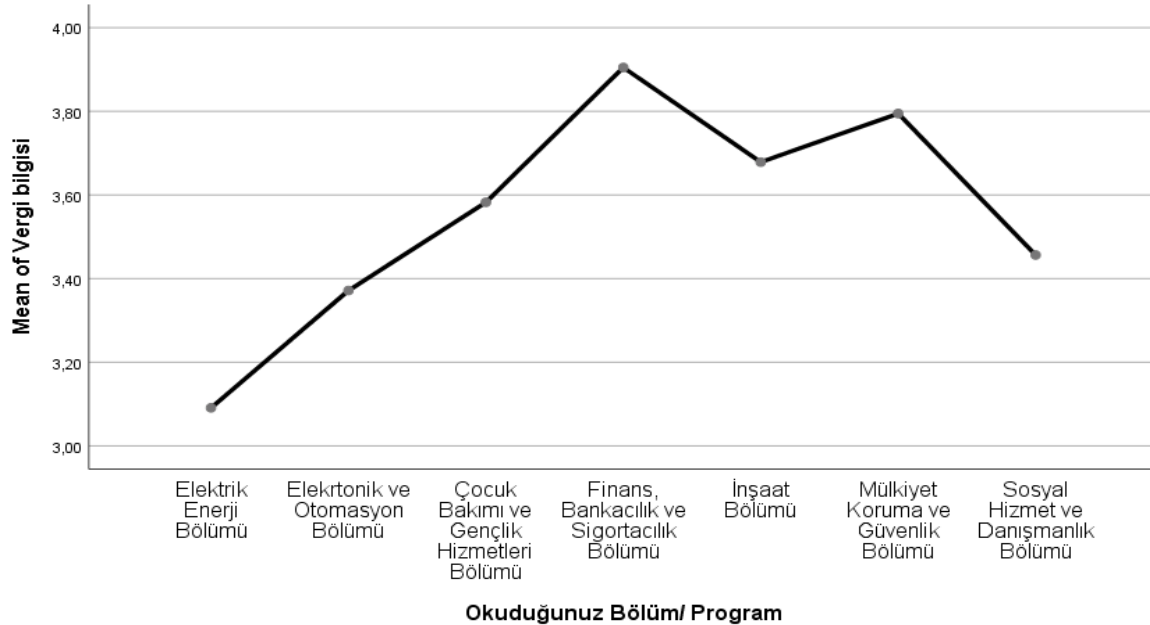

Grafik 2. Vergi Ahlakının Katılımcıların Okuduğu Bölümlere Göre Dağılımı

Grafik 2’de görüldüğü üzere vergi ahlakı puanlarının en yüksek ortalamaya sahip olduğu bölüm 3,62 ortalama ile Maliye Programı (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) olduğu görülmekte ve diğer bölümlere kıyasla daha yüksek bir vergi ahlakına sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Grafik 3. Vergi Bilgisi Katılımcıların Okuduğu Bölümlere Göre Dağılımı

Grafik 3’te de aynı şekilde görüldüğü üzere vergi bilgisi puanlarının en yüksek ortalamaya sahip olduğu bölüm 3,90 ortalama ile Maliye Programı (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) olduğu görülmekte ve diğer bölümlere kıyasla daha yüksek bir vergi bilgisine sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

5.SONUÇ

Vergi, devletin vatandaşa daha iyi hizmet edebilmek için vatandaşlardan dolaylı ve dolaysız olarak alınan bir hizmet finansmanı aracıdır. Verginin zorla değil, gönüllü olarak verilmesi asıl amaçtır. Bunun için de vergi bilinci, vergi ahlakı ve vergi bilgisi gereklidir.

Çalışmanın analizi sonucunda, vergi ve muhasebe ile ilgili verilecek eğitimlerin vergi bilinci ve ahlakı üzerinde pozitif yönlü etkisinin olduğu söylenebilir. Bunun için vergi ve muhasebenin teorik olarak anlatıldığı derslerin yanı sıra her bir lisans ve ön lisans bölümüne vergi bilinci adı altında ek bir dersin eklenmesi tüm topluma vergi bilincinin yayılabilmesi hususunda önemli olduğu görülmektedir. Buna ilave olarak, muhasebe ve vergi alanında eğitim alan bölümlere ise vergi bilincinin artırılmasına daha da çok katkı sağlamak amacıyla müfredatlarına vergi muhasebesi ve vergi hukuku ile ilgili dersler de eklenebilir.

Ayrıca, belirli aralıklarla vergi ile ilgili konularda uzman akademisyenler okula konuşmacı olarak davet edilerek öğrencilerin vergi konusunda daha bilinçli olması sağlanabilir. Ayrıca, vergi dairelerinden vergi uzmanlarının her dönem okullara getirilmesi sağlanarak, her yıl vergi türlerine göre ne kadar vergi toplandığı ve bu vergilerin nerelere aktarıldığı ve bunun sonucunda da bu toplanan vergilerin topluma nasıl fayda sağladığı konusunda aydınlatıcı bilgiler verilebilir.

Yapılan analizler neticesinde, cinsiyetin vergi bilinci üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna varılmaktadır. Eğitim düzeyine bakıldığında ise, vergi bilgisi, vergi ahlakı ve vergi bilinci kavramlarının eğitim düzeyine göre farklılıklar olduğunu göstermektedir. Ortalama puanlarına göre en belirgin olanının Maliye Programı (Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü) öğrencilerinin olduğu gözlemlenmekle birlikte, bu bölüm öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerinden daha yüksek vergi bilincine sahip olduğu da görülmektedir. Dolayısıyla bireylere verilen muhasebe ve vergi ile ilgili eğitimin, vergi alanında belirleyici rolü olduğu önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmanın kısıtlılıklarına değinilmiş olup, daha kapsamlı olacak şekilde ve farklı gruplar oluşturularak karşılaştırmalı analizle bilinç düzeyi ölçülebilir.

KAYNAKÇA

- Ayas, I., ve Saruç, N. T. (2015). "Vergi Kültürü ve Vergi Ahlakı: İtalya-Türkiye", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2).
- Aydoğdu Bağcı, S. ve Sever, E. (2022). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kaynaklarına Göre Vergi Türleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Sosyoekonomi*, 30 (51), 261-282 .
- Buyrukoğlu, S., ve Erasa, İ. (2012). Vergi Bilincinin Oluşmasında Mükellef Haklarının Yeri ve Önemi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 375, 116-127.
- Cullis, JG ve Lewis, A. (1997). İnsanlar Neden Vergi Öder: Geleneksel Bir Ekonomik Modelden Bir Sosyal Gelenek Modeline. *Ekonomik Psikoloji Dergisi*, 18 (2-3), 305-321.
- Demir, İ. C., ve Çiğerci, İ. (2016). Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1), 127-143.
- Dornstein, M. (1987). "Taxes:Attitudes and Perceptions and Their Social Bases", *Journal of Economic Psychology*, 8, 59.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2018). Kamu Maliyesi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 114.
- İlhan, G. (2007). Vergi Ödemeyi Etkileyen Ekonomik Faktörler. *Akademik Bakış*, 12, 1-13.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- McGee, R. W. (2004). *The Philosophy of Taxation and Public Finance*, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, London, Boston.
- Organ, İ., ve Yegen, B. (2013). Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 241-271.
- Ömürbek, N., Çiçek, H. G., ve Çiçek, S. (2007). Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları. *Maliye Dergisi*, 153(2007), 102-122.
- Özcan, F., ve Akyel, N. (2020). Muhasebe ve Finansman Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Vergi Ahlakı, Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Farklılıklarının İncelenmesi: Bir Uygulama Örneği. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 54-67.
- Polat, C., Sağlam, M., & Sarı, T. (2013). Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(2), 273-288.

- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci. *Sosyoekonomi*, 19(19).
- Şenyüz, D., Yüce, M., ve Gerçek, A. (2014). Vergi Hukuku: Genel Hükümler. Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Şenyüz, D., Yüce, M., ve Gerçek, A. (2015). Türk Vergi Sistemi, 12. Baskı, Şubat, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics: Pearson New International Edition. Pearson Higher Ed.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinde vergi bilincinin tespiti: ampirik bir araştırma. *Maliye Dergisi*, 158, 496-512.
- Teyyare, E., ve Kumbaşlı, E. (2016). Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakının Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 1-30.
- Torgler, B. (2003). Tax morale: Theory and empirical analysis of tax compliance (Doctoral dissertation, University_of_Basel).
- Tosuner, M., ve Demir, İ. C. (2009). Vergi Ahlakının Sosyal ve Kültürel Belirleyenleri. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 14(1).
- Yanık, A., ve Doğan, E. (2022). Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED)*, (44).
- Yeşilyurt, Ş. (2015). Vergi Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Maliye ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği/The Impact of Tax Conscious on the Tax Ethics: Department of Public Finance and Theology Students Sample. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 36-56.
- Yıldız, G., ve Bakır, Z. (2019). Lise Öğrencilerine Yönelik Vergi Bilinci: Eskişehir Örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 294-307.

Öneriler	Kesinlikle Katılmıyorum(1)	Katılmıyorum(2)	Kararsızım(3)	Katılıyorum(4)	Kesinlikle Katılıyorum(5)
Ö.1- Vergi karşılıksız olarak alınmaktadır.					
Ö.2- Vergi hem mali hem mali olmayan amaçla alınmaktadır					
Ö.3- Vergi devletin egemenlik gücüne dayanarak zorla toplanmaktadır					
Ö.4- Devlet topladığı vergi karşılığında hizmet vermek zorundadır.					
Ö.5- Vergi sadece para türünden bir değerdir.					
Ö.6- Vergi devletin sadece iktisadi ve sosyal hayata bir müdahale aracıdır					
Ö.7- KDV mal ve hizmetler üzerinden alınan bir vergidir.					
Ö.8- Bir mükellef olarak ödediğim tüm vergilerin farkındayım.					
Ö.9- Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir.					
Ö.10- Ufak tefek vergi kaçakçılığı girişimleri makul karşılanmalıdır.					
Ö.11- Vergi kaçırma ve bunu yakın çevrem öğretilse çok utanırım.					
Ö.12- Bir ülkede vergi kaçırmak yaygınlaşsa vergi ödememek ahlaksızlık değildir.					
Ö.13- Eğer fırsatım olsaydı vergi kaçırdım.					
Ö.14- Bir mükellef için vergi ödemek ahlaklı olmanın göstergesi sayılır.					
Ö.15- Bir toplumun vergi ahlakının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır					
Ö.16- Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi yükünü artırır.					
Ö.17- Vergi ahlakı önemli bir gelişmişlik göstergesidir.					
Ö.18- Almış olduğum mali ve ekonomik eğitim vergi ahlakını geliştirmektedir					
Ö.19- Vergi bilinci bireyin vergi ödemesi gerektiği konusunda sahip olduğu duygudur.					
Ö.20- Vergi bilinci seviyesi eğitimle artırılır.					
Ö.21- Vergi bilincinin sağlanmasında ailedeki eğitim üniversitedeki eğitimden daha etkilidir.					
Ö.22- Vergi veriyor olmak bana vatandaş olarak devletten hesap sorma hakkını verir.					
Ö.23- Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça vergi kaçırma isteği de azalır.					
Ö.24- Bireylerin gelir seviyesi arttıkça vergi bilinci de artar					
Ö.25- Birey olarak vicdanen vergi ödemek zorunda olduğumun farkındayım.					
Ö.26- Ödenen vergilerin topluma hizmet olarak döndüğünü düşünmekteyim.					
Ö.27- Ödenen vergilerin nereye harcandığının vatandaşa açıklanması vergi bilincini artırır.					
Ö.28- Ödenen vergilerin şeffaf ve hesap verilebilir olması vergi bilincini artırır.					
Ö.29- Ekonomik ve mali politikaların sonuçlarının vatandaşa yansımaları vergi bilincini artırır.					
Ö.30- Vergi cezalarının caydırıcı olması vergi bilincini artırır					